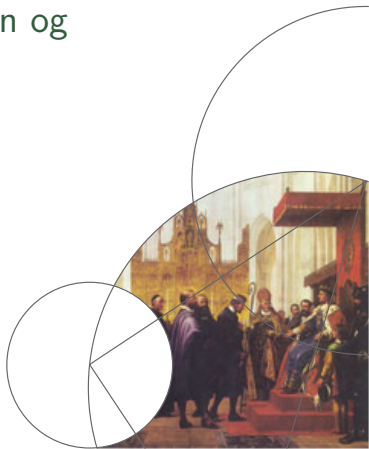

Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet

Statistisk Dataanalyse 1: Introduktion til lineær regression og ensidet variansanalyse

Anders Tolver
Institut for Matematiske Fag

Dagens program

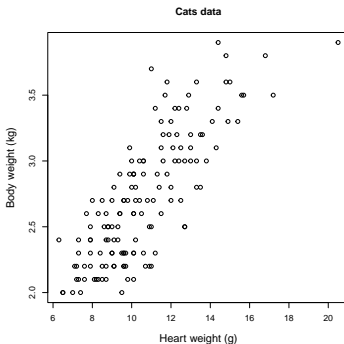
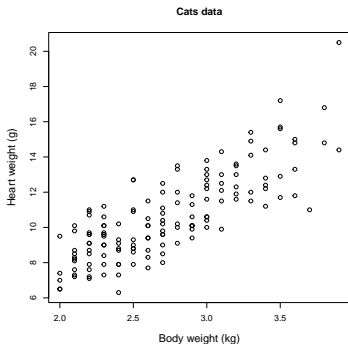
- Praktiske oplysninger og spørgsmål
- Sammenhæng ml. kontinuerte variable
- Lineær regression
- Ensidet variansanalyse (ANOVA)

Sammenhæng mellem to kontinuerte variable (lineær association)

Kropsvægt og hjertevægt for 144 katte

Overvej: Hvorfor tænker vi straks, at der ses en klar sammenhæng ml. kropsvægt og hjertevægt?

Hvad betyder sammenhæng (association)

Ofte indsamles data bestående af **par (x, y) af kvantitative, kontinuerte variable** med henblik på at undersøge om der er sammenhæng ml. x og y .

Hvad mener vi med **sammenhæng** (eng: association)?

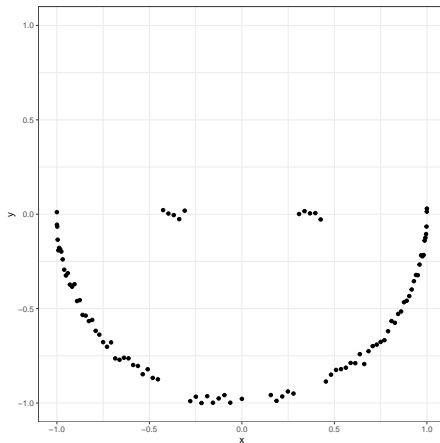
- Intuitivt/visuelt $\rightarrow$ se på scatterplot
- Intuitivt: hvis x er stor, så er y typisk stor
- Intuitivt: jeg kan bedre gætte værdien af y , hvis jeg kender x

Hvad skal vi se på?

- Kan vi lave (objektiv) mål for sammenhæng $\rightarrow$ **korrelationskoefficient**
- Hvordan kan modellere og udnytte (matematisk) sammenhæng $\rightarrow$ prædiktion

Er der en sammenhæng?

Overvej: Prøv at argumentere både for og imod at der er en sammenhæng ml. x og y ?

Korrelationskoefficienten

Korrelationskoefficienten måler graden af **lineær sammenhæng** mellem x og y :

$$\hat{\rho} = \frac{\frac{1}{n} \sum_i (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{sd_x \cdot sd_y}$$

(Kan tænke på $\hat{\rho}$ som hældningen i en lineær regression hvor man bruger standardiserede versioner af x og y .)

Korrelationskoefficienten

Korrelationskoefficienten måler graden af **lineær sammenhæng** mellem x og y :

$$\hat{\rho} = \frac{\frac{1}{n} \sum_i (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{sd_x \cdot sd_y}$$

(Kan tænke på $\hat{\rho}$ som hældningen i en lineær regression hvor man bruger standardiserede versioner af x og y .)

Korrelationskoefficienten er

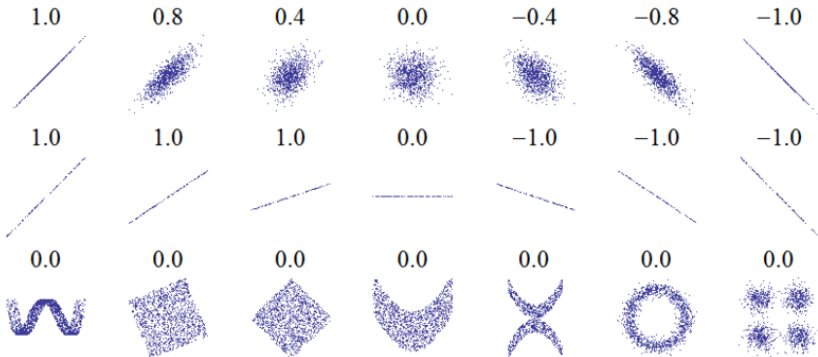
- altid mellem -1 og $+1$
- 0 hvis der ikke er nogen (lineær) information om y i x , eller omvendt
- ± 1 hvis observationerne ligger perfekt på en linje med positiv/negativ hældning

Intuition: Måler om punkter over gennemsnit for x har en lige så stor tendens til at ligge over/under gennemsnit for y ?

Korrelationskoefficienten: eksempler

Sammenhæng, korrelation eller effekt?

Sammenhæng: kendskab til x forbedrer muligheder for at udtale os om y (eller omvendt!).

Korrelation (=lineær association) *væsentlig* forskellig fra 0: vi kan bruge lineær funktion til at udtale os om y på baggrund af x (eller omvendt!)

Ved **lineær regression** forsøger man at beskrive y ud fra x ved en lineær funktion

$$a + b \cdot x.$$

Kræver valg af **respons** y og **forklarende variabel** x .

Mere skal til for at konkludere at x har **(kausal) effekt** på y .

Lineær regression

Eksempel: Kattes krops- og hjertevægt

Data: Kropsvægt i kg, vægt af hjerte i gram for 144 katte.
Glem alt om kattenes køn i dag.

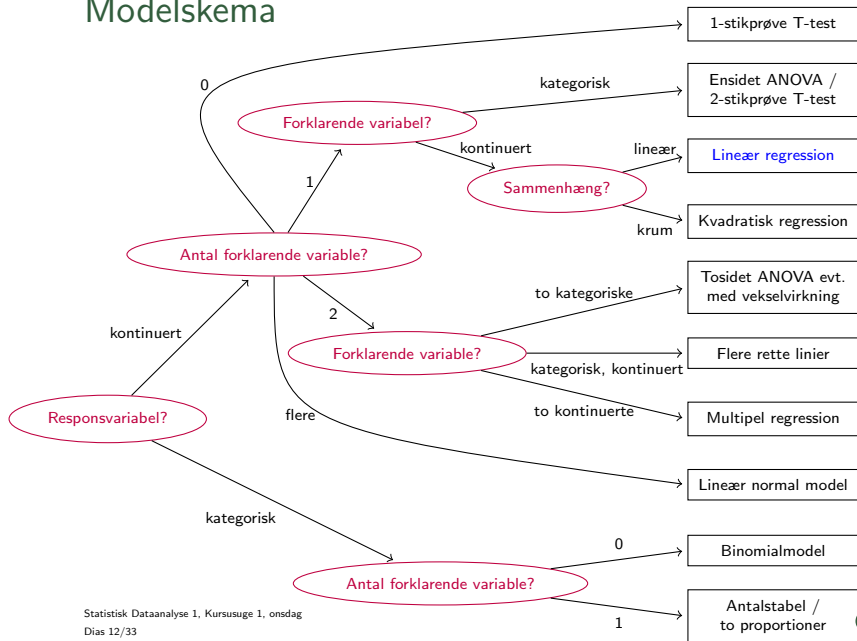
Ønsker at **prædiktere** (forudsige) hjertevægt ud fra
kropsvægt: Brug

- **Hwt** som **responsvariabel**
- **Bwt** som **forklarende variabel**

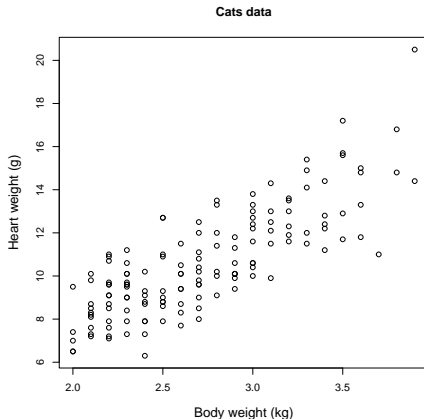
Overvej: Hvorfor virker det mest naturligt med x som
forklarende (også kaldet **uafhængig**) variabel?

Modelskema

Giver lineær regression overhovedet mening her?

Det ser faktisk ud til at punkterne varierer omkring en ret linie, så lineær regression giver mening.

Lineær regression

Ligning for ret linie med skæring (intercept) α og hældning (slope) β :

$$y = \alpha + \beta \cdot x$$

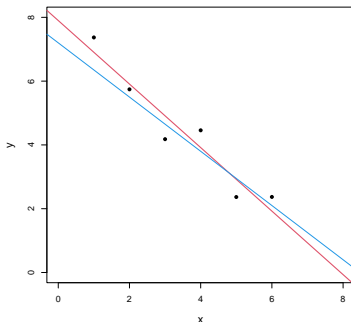
Vores opgave er at finde den rette linie der ”’passer bedst’” med data.

Altså: Find de værdier af α og β der passer bedst.

Legetøjsdata

Dette er nogle andre data! To gode forslag til rette linier, men hvilken linie er bedst?

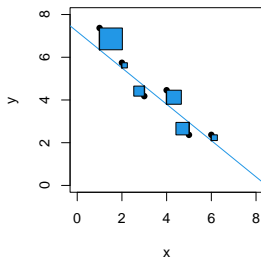
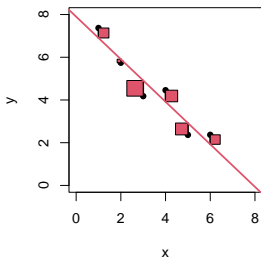
Bliver nødt til at have en objektiv metode: **Mindste kvadraters metode (least squares)**

Mindste kvadraters metode (least squares)

For alle mulige linjer kan vi se på:

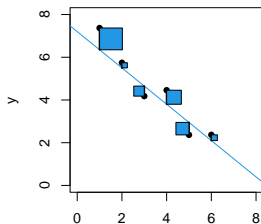
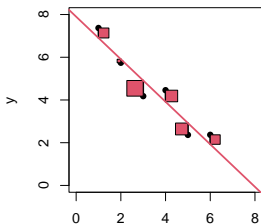
- Lodret afstand mellem punkter og linie, $r_i = y_i - \alpha - \beta x_i$
- Kvadrér disse afstande, r_i^2 , og beregn $r_1^2 + \dots + r_n^2$

Mindste kvadraters metode (least squares)

For alle mulige linjer kan vi se på:

- Lodret afstand mellem punkter og linie, $r_i = y_i - \alpha - \beta x_i$
- Kvadrér disse afstande, r_i^2 , og beregn $r_1^2 + \dots + r_n^2$

Find den linie der giver den **mindste residualkvadratsum**.

Formlerne

Det viser sig at den bedste rette linie er givet ved følgende formler:

$$\begin{aligned}\hat{\beta} &= \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \\ \hat{\alpha} &= \bar{y} - \hat{\beta} \cdot \bar{x}\end{aligned}$$

hvor $\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i$ og $\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$ er gennemsnittene.

Formlerne

Det viser sig at den bedste rette linie er givet ved følgende formler:

$$\begin{aligned}\hat{\beta} &= \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \\ \hat{\alpha} &= \bar{y} - \hat{\beta} \cdot \bar{x}\end{aligned}$$

hvor $\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i$ og $\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$ er gennemsnittene.

Bemærk:

- Fortegnet på $\hat{\beta}$
- Regressionslinien går gennem $(\bar{x}, \bar{y})$

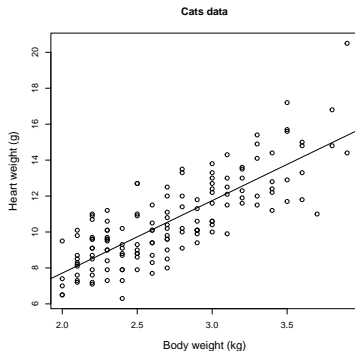
I praksis skal vi ikke bruge formlerne — det lader vi R klare!

Eksempel: Kattes krops- og hjertevægt

Regressionslinien — den bedste rette linie — for kattene:

$$\text{Hwt} = -0.3567 + 4.0341 \cdot \text{Bwt}$$

Fortolkning af parametrene?

Fortolkning!

Mindste kvadraters metode giver estimeret regressionslinie:

$$y = \hat{\alpha} + \hat{\beta} \cdot x$$

Fortolkning!

Mindste kvadraters metode giver estimeret regressionslinie:

$$y = \hat{\alpha} + \hat{\beta} \cdot x$$

Fortolkning:

- Model/linjen fortæller, hvad vi vil forvente for et givet x :

$$\hat{y} = \hat{\alpha} + \hat{\beta} \cdot x$$

- $\hat{\beta}$: For to enheder med en forskel i x -værdi på Δx , vil vi forvente en forskel på $\Delta y = \hat{\beta} \cdot \Delta x$.
- $\hat{\alpha}$: den forventede y -værdi for $x = 0$ (hvis det giver mening).

Advarsel: pas på med at

- ekstrapolere til ekstreme x -værdier: $\hat{\alpha} + \hat{\beta} \cdot 10$
- udtale dig om den forventede ændring i hjertevægt, hvis vi feder alle katte op til de har taget 1 kg på

Usikkerhed

Har endnu intet sagt om usikkerheden på estimerne!

- Hvor meget kan vi stole på estimerne?
- Hvor meget anderledes kunne estimerne blive hvis vi kiggede ny sample af katte fra samme population?
- Er der overhovedet en sammenhæng?

Coming up: Standard errors, konfidensintervaller, hypotesetest, prædiktionsintervaller, modelkontrol.

Brug af lineær regression

Hvornår kan vi bruge lineær regression?

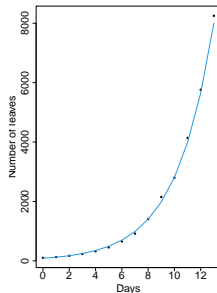
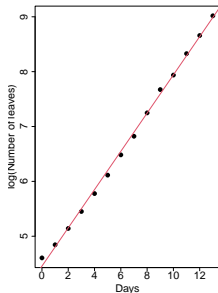
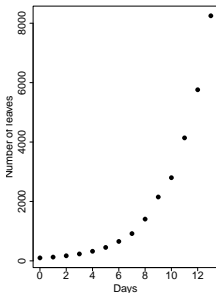
- Begge variable skal være **kvantitative**
- Der skal være et **”naturligt” valg af hhv. respons og forklarende variabel** (hvad er x hhv. y ?)
- Der skal være **tilnærmelsesvis lineær sammenhæng**.
- Et par antagelser mere som vi vender tilbage til...
- Pas på hvis der er ekstremt store/små værdier af x eller y . Kan trække meget i linien.

Hvad hvis sammenhængen ikke er lineær?

Sommetider kan man transformere sig til lineær sammenhæng.

Eksempel 2.4: Hvis (x, y) sammenhængen er eksponentiel, så er $(x, \log(y))$ -sammenhængen lineær.

Ensidet variansanalyse

Eksempel 3.2: Nedbrydning af organisk materiale

Data

- Fem typer antibiotika og en kontrolbehandling.
- 36 kvier inddelt i seks grupper. Foder tilsat antibiotikum.
- Gødning gravet ned i poser og mængden af organisk materiale målt efter 8 uger.
- For spiramycin: Kun fire brugbare målinger.

Eksempel 3.2: Nedbrydning af organisk materiale

Data

- Fem typer antibiotika og en kontrolbehandling.
- 36 kvier inddelt i seks grupper. Foder tilsat antibiotikum.
- Gødning gravet ned i poser og mængden af organisk materiale målt efter 8 uger.
- For spiramycin: Kun fire brugbare målinger.

Formål

- Påvirker antibiotika nedbrydningen af organisk materiale?
- Hvis kontrolmålingerne ligger lavere end de andre, tyder det på at antibiotika hæmmer nedbrydningen.

Data

Data er tilgængelige i datasættet antibio i isdals-pakken.

```
library(isdals)
data(antibio)
head(antibio, n=7)
```

```
##           type  org
## 1 Ivermect 3.03
## 2 Ivermect 2.81
## 3 Ivermect 3.06
## 4 Ivermect 3.11
## 5 Ivermect 2.94
## 6 Ivermect 3.06
## 7  Alfacy 3.00
```


Data

Data er tilgængelige i datasættet antibio i isdals-pakken.

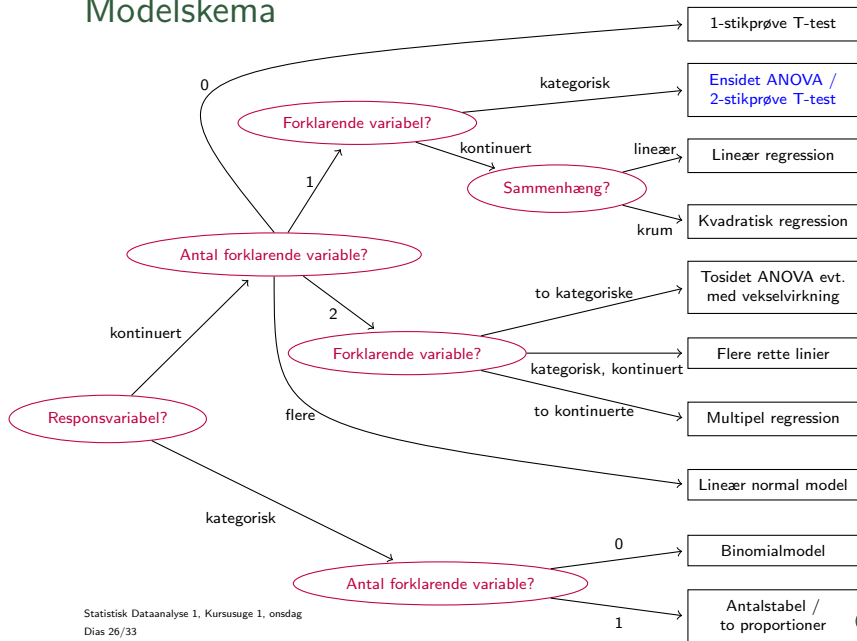
```
library(isdals)
data(antibio)
head(antibio, n=7)
```

```
##           type  org
## 1 Ivermect 3.03
## 2 Ivermect 2.81
## 3 Ivermect 3.06
## 4 Ivermect 3.11
## 5 Ivermect 2.94
## 6 Ivermect 3.06
## 7  Alfacy 3.00
```

To variable: type og org. Datatyper? Responsvariabel?
Forklarende variabel?

Modelskema

Hvorfor hedder det ensidet variansanalyse?

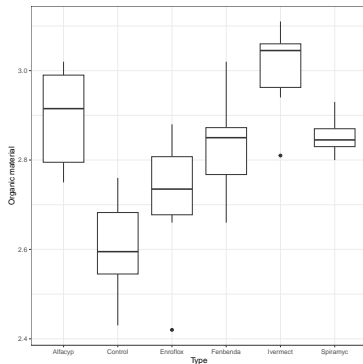
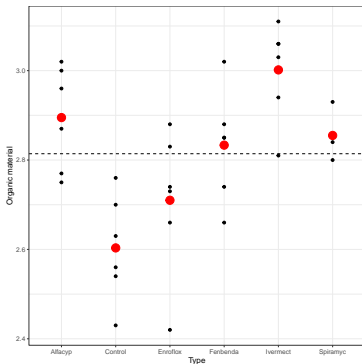
- **Ensidet:** Fordi der kun er en enkelt forklarende variabel
- **Variansanalyse:** Fordi forskelle mellem grupper påvises ved at sammenligne forskellige kilder til variation

Variansanalyse = Analysis of variance = ANOVA.

I behøver ikke læse detaljerne i bogen nu. Vi vender tilbage senere...

Hvordan ser data ud?

- Hvad kan vi se?
- Kan vi konkludere at der er forskel på grupperne?

Between-group og within-group variation

Alle observationer er ikke ens! Men hvorfor ikke?

- Fordi der (potentielt) er forskel på behandlingerne → **between-group variation**
- Fordi der er biologisk variation, ikke-ens respons selv hvis gødningen behandles ens → **within-group variation**

Between-group og within-group variation

Alle observationer er ikke ens! Men hvorfor ikke?

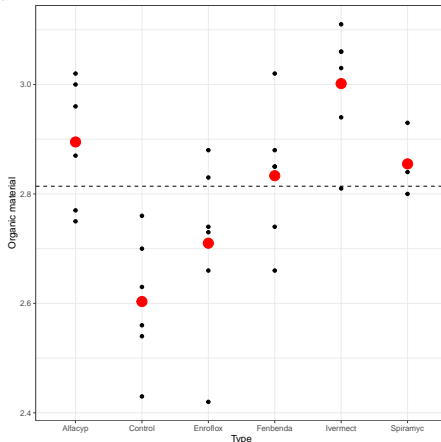
- Fordi der (potentielt) er forskel på behandlingerne → **between-group variation**
- Fordi der er biologisk variation, ikke-ens respons selv hvis gødningen behandles ens → **within-group variation**

Hvis between-group variation er stor ift. within-group variation, er det tegn på at der er forskel på grupperne.

Der er formler i bogen, for SS_{between} og SS_{within} i bogen, men det er vigtigere at forstå den grafiske betydning.

Between-group og within-group variation

- **Between-group variation:** Forskel mellem de forskellige grupper. Gruppegennemsnit vs totalgennemsnit.
- **Within-group variation:** Forskel mellem obs. fra samme gruppe. Punkter vs gruppegennemsnit

Gruppegennemsnit og -spredninger

Gruppegennemsnit (og -spredninger) er vigtige:

Behandling	n_j	$\bar{y}_j$	s_j
Control	6	2.603	0.119
α -cyperm.	6	2.895	0.117
Enrofloxacin	6	2.710	0.162
Fenbendaz.	6	2.833	0.124
Ivermectin	6	3.002	0.109
Spiramycin	4	2.855	0.054

Gruppegennemsnit og -spredninger

Gruppegennemsnit (og -spredninger) er vigtige:

Behandling	n_j	$\bar{y}_j$	s_j
Control	6	2.603	0.119
α -cyperm.	6	2.895	0.117
Enrofloxacin	6	2.710	0.162
Fenbendaz.	6	2.833	0.124
Ivermectin	6	3.002	0.109
Spiramycin	4	2.855	0.054

Gennemsnittene kan beregnes i R med `summarize()` eller på følgende måde:

```
data(antibio)
lm(org ~ type-1, data=antibio)
```

Hvad mon der sker hvis vi ikke skriver -1? Se opgave HS.4!

Usikkerhed

Gennemsnittene er **estimerer for populationsgennemsnit**, dvs. gennemsnit af responsen hvis vi testede behandlingerne på alle kvier i verden.

Usikkerhed

Gennemsnittene er **estimerer for populationsgennemsnit**, dvs. gennemsnit af responsen hvis vi testede behandlingerne på alle kvier i verden.

Har endnu intet sagt om usikkerheden på gennemsnittene:

- Hvor meget kan vi stole på estimerterne?
- Hvor meget anderledes kunne estimerterne blive hvis vi kiggede på andre kvier fra samme population?
- Er der forskel på behandlingerne?

Coming up: Standard errors, konfidensintervaller, hypotesetest, prædiktionsintervaller, modelkontrol.

Opsummering – til eget brug

- Hvornår er det rimeligt at benytte lineær regression?
- Hvad er fortolkningen af parametrene i en lineær regression?
- Hvad er princippet i at bestemme den bedste rette linie?
- Hvad måler korrelationskoefficienten?
- Hvad er formålet i en ensidet variansanalyse?
- Hvilke typer variation er der når vi har data fra flere grupper?
- Kan vi konkludere om der er forskel på grupperne på baggrund af plots og/eller tabel med gruppegennemsnit?

